

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

โครงการ “ฐานข้อมูลศักยภาพและความพร้อมของวิสาหกิจชุมชนในการผลิตวัตถุดิบ อาหาร และเครื่องดื่มจากผลผลิตทางการเกษตรในจังหวัดตามแนวระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตกในประเทศไทย (ตาก- เพชรบูรณ์)” (Database of Community in the Provinces along the East-West Economic Corridor (from Tak to Petchaboon) on their Potential to Produce Raw Materials and to set up of Small Community Enterprises to Produce Food and Beverages) โครงการวิจัยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อสำรวจ รวบรวมและพัฒนาฐานข้อมูลกลุ่มศักยภาพและความพร้อมของวิสาหกิจชุมชนในการผลิตวัตถุดิบ อาหารและเครื่องดื่มจากผลผลิตทางการเกษตรของจังหวัดที่ผ่านระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตกในประเทศไทยในเขตภาคเหนือตอนล่าง (ตาก กำแพงเพชร สุโขทัย พิษณุโลกและเพชรบูรณ์)
2. เพื่อให้ได้ฐานข้อมูลการขนส่งและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภควัตถุดิบและสินค้าอาหารที่ผลิตจากผลผลิตทางการเกษตรของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดที่ผ่านระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตกในประเทศไทย
3. จัดลำดับกลุ่มศักยภาพและความพร้อมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการผลิตวัตถุดิบและสินค้าเพื่อผลิตวัตถุดิบ อาหารและเครื่องดื่มจากผลผลิตทางการเกษตร ในจังหวัดที่ผ่านระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตกในประเทศไทย
4. นำเสนอทางเลือกในการตัดสินใจด้านการผลิตของวิสาหกิจชุมชน เพื่อพัฒนาระบบสนับสนุนการตัดสินใจการผลิตวัตถุดิบและสินค้า เพื่อผลิตวัตถุดิบ อาหารและเครื่องดื่มจากผลผลิตทางการเกษตรในจังหวัดที่ผ่านระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตกในประเทศไทย

การนำเสนอผลการศึกษาอยู่ในรูปของฐานข้อมูลด้านต่างๆ ได้แก่ฐานข้อมูลทั่วไป บุคลากร การผลิต ผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ การตลาด ทักษะและความพึงพอใจ ประสิทธิภาพและฐานข้อมูลด้านการดำเนินกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งหลังจากได้วิเคราะห์และจัดกลุ่มศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ทำการศึกษาลแล้ว จะนำข้อมูลไปเชื่อมโยงกับโครงการ “ระบบสนับสนุนการตัดสินใจเพื่อการพัฒนาพื้นที่และชุมชน ในเขตการจัดการระบบเศรษฐกิจชายแดนตามแนวตะวันออก-ตก : การสร้างฐานข้อมูลและประเมินทรัพยากรเชิงพื้นที่ของชุมชน” ในลักษณะของฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ในระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ ซึ่งเป็นโครงการกลาง (ระบบกลาง) ที่ดำเนินการโดย รองศาสตราจารย์ ดร. ชฎา ณรงค์ฤทธิ์ จากมหาวิทยาลัยนครสวรรค์

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ศักยภาพและความพร้อมของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดตากจำนวน 40 กลุ่มพบว่ามีความพร้อมของวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพต่ำ ปานกลางและสูงร้อยละ 22.50, 47.50 และ 30.00 ตามลำดับ กลุ่มวิสาหกิจในจังหวัดตากที่มีศักยภาพสูงส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวิสาหกิจที่ผลิตอาหารแปรรูปประเภทต่างๆ เช่น มะยมหยี กระท้อนกวน ก๋วยเตี๋ยวน้ำผึ้ง กระเทียมดองและถั่วคั่วทราย กลุ่มวิสาหกิจที่ผลิตเครื่องดื่มที่มีศักยภาพสูงได้แก่กลุ่มที่ผลิตไวน์มะเขือและสุรากลั่น และกลุ่มวิสาหกิจที่ผลิตวัตถุดิบที่มีศักยภาพสูงได้แก่กลุ่มที่ผลิตข้าวซ้อมมือ โดยผลการจัดศักยภาพด้านต่างๆ พบว่าวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดตากโดยส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านเงินทุนเริ่มต้นและเงินทุนหมุนเวียน มีการได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์น้อย มีกำไรต่อปีของผลิตภัณฑ์ต่ำและมีปัญหาทางด้านการตลาด มีกำไรเฉลี่ยต่อเดือนต่ำ และช่องทางการจำหน่ายมีน้อย จึงเป็นผลให้มีศักยภาพต่ำ แต่มีศักยภาพสูงในด้านการจัดการแก้ไขปัญหาต่างๆ และการดำเนินกิจกรรม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดตากต้องการเปลี่ยนแปลงชนิดผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสนใจผลิตผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารมากที่สุด รองลงมาคือผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มและหัตถกรรม และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีการขนส่งสินค้าไปขายยังสถานที่อื่นในรัศมี 0-150 กิโลเมตรจากกลุ่มที่ผลิต

2. ศักยภาพและความพร้อมของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชรจำนวน 46 กลุ่มพบว่ามีความพร้อมของวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพต่ำ ปานกลางและสูงร้อยละ 39.96, 50.00 และ 13.04 ตามลำดับ กลุ่มวิสาหกิจที่มีศักยภาพสูงโดยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวิสาหกิจที่ผลิตอาหารแปรรูป เช่น ก๋วยเตี๋ยว มะพร้าวเสวย ข้าวแต่นางเล็ดและกระยาสารท กลุ่มวิสาหกิจที่ผลิตวัตถุดิบที่มีศักยภาพสูงได้แก่กลุ่มที่ผลิตข้าวซ้อมมือและไม่พบกลุ่มวิสาหกิจที่มีศักยภาพสูงที่ผลิตเครื่องดื่ม จากการจัดกลุ่มศักยภาพด้านต่างๆ พบว่าวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร โดยส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านเงินทุนเริ่มต้นและเงินทุนหมุนเวียน แต่มีการรับรู้ในด้านของมาตรฐานผลิตภัณฑ์และมีความรู้ความเข้าใจของสมาชิกเกี่ยวกับมาตรฐาน และมีศักยภาพในระดับปานกลาง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีการใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกวัตถุดิบ และมีการตรวจสอบคุณภาพจึงทำให้มีศักยภาพด้านนี้สูง นอกจากนั้นยังสามารถจัดการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ดีและมีศักยภาพปานกลางในการดำเนินกิจกรรม ในด้านความต้องการเปลี่ยนแปลงชนิดผลิตภัณฑ์ที่ผลิต พบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความสนใจผลิตผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารมากที่สุดและส่วนใหญ่มีความต้องการเปลี่ยนแปลงประเภทของอาหารที่ผลิต และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีการขนส่งสินค้าไปขายยังสถานที่อื่นภายในรัศมี 0-150 กิโลเมตรจากกลุ่มที่ผลิต

3. ศักยภาพและความพร้อมของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสุโขทัยจำนวน 49 กลุ่มพบว่ามีความพร้อมของวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพต่ำ ปานกลางและสูงร้อยละ 32.65, 51.02 และ 16.33 ตามลำดับ กลุ่มวิสาหกิจในจังหวัดสุโขทัยที่มีศักยภาพสูงส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวิสาหกิจที่ผลิตอาหารแปรรูปจากกล้วย ได้แก่ ก๋วยเตี๋ยวอบเนย กล้วยตากและกล้วยกวน และผลิตภัณฑ์อาหารหมัก เช่น ปลาาร้า และกลุ่มวิสาหกิจที่ผลิตเครื่องดื่มที่มีศักยภาพสูงได้แก่กลุ่มที่ผลิตมะตูมผง การจัดกลุ่มศักยภาพด้านต่างๆ พบว่า

วิสาหกิจชุมชนในสุโขทัยส่วนใหญ่ ประสบปัญหาด้านเงินทุนเริ่มต้นและเงินทุนหมุนเวียน มีแรงงานประจำน้อยและขาดการจัดการที่ดีกับวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์ที่เสียหายและไม่ได้มาตรฐาน นอกจากนั้นยังได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์น้อย และส่วนใหญ่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาด้านบรรจุภัณฑ์ ทางกลุ่มมีปัญหาทางด้านการตลาดโดยมีกำไรเฉลี่ยต่อเดือนต่ำและช่องทางการจำหน่ายมีน้อย จึงเป็นผลให้มีศักยภาพโดยรวมปานกลางจนถึงต่ำ แต่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีศักยภาพสูงในด้านการจัดการแก้ไขปัญหาต่างๆ และการดำเนินกิจกรรม วิสาหกิจชุมชนในสุโขทัยส่วนใหญ่ไม่ต้องการเปลี่ยนแปลงชนิดผลิตภัณฑ์ที่ผลิตอยู่เดิม แต่ในกรณีที่ต้องการเปลี่ยนแปลง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสนใจผลิตผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารมากที่สุดและรองลงมาคือการผลิตเครื่องดื่มและหัตถกรรม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีการขนส่งสินค้าไปขายยังสถานที่อื่นภายในรัศมี 0 - 450 กิโลเมตรจากกลุ่มที่ผลิต

4. ศักยภาพและความพร้อมของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิษณุโลกจำนวน 66 กลุ่มพบว่า มีกลุ่มที่มีศักยภาพสูง ปานกลางและต่ำ ร้อยละ 15.2, 36.4 และ 48.4 ตามลำดับ โดยมีกลุ่มที่ผลิตอาหารเป็นจำนวนมากที่สุดคือ 45 กลุ่ม ในจำนวนนี้มีผู้ผลิตที่ผลิตสินค้าประเภทกล้วยตากจำนวน 12 กลุ่ม การจัดกลุ่มศักยภาพด้านต่าง ๆ พบว่าวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาด้านเงินทุนหมุนเวียน แต่มีศักยภาพสูงด้านการจัดการกับปัญหาและการดำเนินการของกลุ่ม เช่น สมาชิกมีการวางแผนการผลิต มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ สินค้าที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตพบว่าอาหารโดยส่วนใหญ่ เช่น ข้าว น้ำพริก อาหารหมัก ยังมีศักยภาพโดยรวมต่ำ ส่วนเครื่องดื่มโดยเฉพาะเครื่องดื่มประเภทสมุนไพรโดยส่วนใหญ่มีศักยภาพโดยรวมปานกลาง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพอใจในการผลิตวัตถุดิบ อาหาร หรือเครื่องดื่มชนิดเดิมและกลุ่มวิสาหกิจส่วนใหญ่มีการขนส่งสินค้าไปยังสถานที่ต่างๆ ในระยะทางการขนส่งระหว่าง 0 - 450 กิโลเมตรจากกลุ่มที่ผลิต

5. ศักยภาพและความพร้อมของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบูรณ์จำนวน 68 กลุ่มพบว่า จำนวนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพต่ำ ปานกลางและสูง มีจำนวนร้อยละ 35.29, 44.12 และ 20.59 ตามลำดับ กลุ่มวิสาหกิจในจังหวัดเพชรบูรณ์ที่มีศักยภาพสูงส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวิสาหกิจที่ผลิตอาหารแปรรูปประเภทต่างๆ เช่น มะขามคลุกน้ำตาลไอซิ่ง มะขามคลุก มะขามกวน และวัตถุดิบเช่น เห็ดโคนญี่ปุ่น ข้าวสารแดงและผลิตภัณฑ์จากกล้วย เช่น กล้วยกวน การจัดกลุ่มศักยภาพด้านต่างๆ พบว่าวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ส่วนใหญ่ประสบปัญหาเงินทุนเริ่มต้นและเงินทุนหมุนเวียน การมีกำไรต่อปีของผลิตภัณฑ์ต่ำและมีปัญหาทางด้านการตลาด มีช่องทางการจำหน่ายน้อย ทำให้จัดอยู่ในกลุ่มที่มีศักยภาพปานกลางและต่ำ แต่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีศักยภาพสูงในด้านการจัดการแก้ไขปัญหาต่างๆ และการดำเนินกิจกรรม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเพชรบูรณ์มีความพึงพอใจในการผลิตผลิตภัณฑ์ชนิดเดิม แต่ถ้าจะเปลี่ยนแปลงชนิดผลิตภัณฑ์ที่ผลิตพบว่ากลุ่มสนใจผลิตผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารมากที่สุดและรองลงมาคือผลิตภัณฑ์ประเภทหัตถกรรม นอกจากนั้นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีการขนส่งสินค้าไปขายยังสถานที่อื่นในรัศมี 0 - 150 กิโลเมตรจากกลุ่มที่ผลิต

6. ศักยภาพและความพร้อมของวิสาหกิจชุมชนในส่วนของภาพรวมทั้ง 5 จังหวัดที่ศึกษาจำนวน 269 กลุ่มพบว่าส่วนใหญ่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีศักยภาพสูง 3 ด้าน ได้แก่ (1) การผลิต เนื่องจากมีการใช้วัตถุดิบในพื้นที่และมีการคัดเลือกวัตถุดิบที่นำมาแปรรูป (2) ประสิทธิภาพโดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีความถนัดในการประสบปัญหาด้านต่างๆน้อย หรือสามารถแก้ไขและจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ดี และ (3) การดำเนินกิจกรรม เนื่องจากมีการวางแผนก่อนการผลิตที่ดี มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้เพื่อเพิ่มศักยภาพของการผลิต การมีผลตอบแทนให้กับสมาชิกและมีการพัฒนาทั้งผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์อย่างสม่ำเสมอ โดยพบว่ากลุ่มที่มีศักยภาพต่ำ ปานกลางและสูงมีจำนวนร้อยละ 32.0, 50.5 และ 17.5 ตามลำดับ โดยกลุ่มที่มีคะแนนสูงสุดคือกลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่ผลิตกล้วยอบเนยอยู่ในตำบลโดนด อำเภอกีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย ซึ่งมีคะแนนร้อยละ 84.10 และกลุ่มที่มีคะแนนต่ำสุดคือกลุ่มอาชีพเสริมบ้านคลองกระธาตุที่ผลิตน้ำพริกแกง ตำบลบ่อถ้ำ อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งมีคะแนนร้อยละ 49.78 ผลการวิเคราะห์ทางสถิติเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของวิสาหกิจชุมชนแบ่งตามข้อมูลการประเมิน (โดยไม่คำนึงถึงประเภทของการผลิต) พบว่าการดำเนินงานด้านบุคลากร การผลิต การตลาด การจัดการกับปัญหาและคะแนนรวมทุกด้านของวิสาหกิจชุมชนใน 5 จังหวัดมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) และวิสาหกิจชุมชนในแต่ละจังหวัดมีความเข้มแข็งด้านต่างๆแตกต่างกันและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ใน 5 จังหวัดที่ทำการศึกษามีการขนส่งสินค้าไปขายยังสถานที่อื่นภายในรัศมี 0 - 450 กิโลเมตรจากกลุ่มที่ผลิต